

Maandag 15 april 2024

Extra update – Verhoging nationale CO2-heffing voor de industrie

In de Voorjaarsnota kondigde minister Jetten (Klimaat en energie) extra klimaat- en energiemaatregelen aan om de klimaatdoelen voor 2030 in zicht te houden. Een van de aangekondigde maatregelen is het verhogen van de nationale CO2-heffing voor dat deel van de industrie dat meer dan 50 Kton CO2 uitstoot. De heffing – die in werking treedt vanaf 2028 – raakt ook de industrie die onder het EU ETS valt. Daarmee valt de effectiviteit te betwisten. Sterker, het kan de CO2-uitstoot over de grens jagen, het klimaatbeleid vertragen en de Nederlandse industrie verder in het nauw drijven.

Verhogen nationale CO2-heffing doodsteek voor de industrie?

In de brief van de regering inzake het Klimaat- en energiemaatregelen Voorjaarsnota 2024, heeft minister Jetten diverse extra maatregelen aangekondigd die het halen van de klimaatdoelen in 2030 zekerder moeten maken. Zoals de minister toegeeft in zijn brief “zoekt het kabinet de grenzen op van wat tot en met 2030 uitvoerbaar is; we zien nu al dat het soms piept en kraakt. Het kabinet blijft zich inzetten om concrete problemen in de uitvoering op te lossen en houdt bij de uitwerking rekening met draagkracht en handelingsperspectief binnen het klimaatbeleid.”

Een van die maatregelen is het drastisch verhogen van de nationale CO2-heffing voor bedrijven die meer dan 50.000 ton CO2 uitstoten. De verhoging gaat in per 2028. Deze verhoging dient als ‘funding’ voor de extra vergoeding die de industrie is toebedeeld in het aanvullende klimaatpakket van afgelopen jaar. Het tarief wordt opgehoogd van 150 euro naar 216 euro in 2030.

In de door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) gedane studie op verzoek van Ministerie van Economische Zaken en Klimaat en het Ministerie van Financiën, wordt al aangegeven dat er met een verhoging van het tarief additionele emissiereductie gerealiseerd kan worden. Maar tevens erkent het PBL dat de risico's op de afname van industriële activiteit en de weglek van emissies ook toenemen. Om rekening te houden met het handelingsperspectief van bedrijven heeft het kabinet besloten om het prijspad van de nationale heffing tot en met 2030 te handhaven voor bedrijven met een uitstoot kleiner dan 50.000 ton CO2.

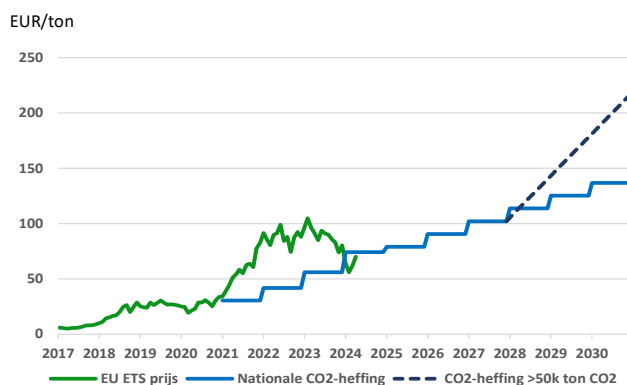
Met deze differentiatie valt volgens minister Jetten naar verwachting “het overgrote merendeel van de bedrijven met hun uitstoot onder het lage tarief en het overgrote merendeel van de uitstoot onder het hoge tarief”. De motie Erkens c.s. om een hardheidsclausule op te nemen bleek volgens de minister onwenselijk en onuitvoerbaar. De motie van Erkens was bedoeld om te voorkomen dat bedrijven die wel willen verduurzamen, maar dit wegens ontbrekende randvoorwaarden (zoals netcongestie, beschikbaarheid energiedragers en/of wet- en regelgeving) niet kunnen, niet onnodig op kosten te jagen, en daarmee de investeringsbereidheid in Nederland verder onder druk te zetten. Nu het ‘reeds piept en kraakt’, en zonder een dergelijke hardheidsclausule, zou de verhoging van de heffing bovenop het toch al verslechterde investeringsklimaat wel eens de doodsteek kunnen zijn voor een deel van de Nederlandse industrie.

De heffing was een onderdeel van een compleet pakket

Het Nederlandse kabinet heeft eerder al besloten dat het voor de troepen uit wil lopen door het invoeren van een nationale CO2-heffing. In het Klimaatakkoord is namelijk afgesproken dat de jaarlijkse CO2-uitstoot in 2030 met 14,3 Mton moet zijn verminderd. In het Coalitieakkoord kwam daar nog eens 4 Mton bovenop. Om dit te halen was in het Belastingplan 2023 het aantal dispensatierechten al verlaagd met de aankondiging dat in het Belastingplan 2025 het tarief van de CO2-heffing wordt verhoogd op basis van de nieuwe tariefstudie van PBL.

De nationale CO2-heffing is ingegaan op 1 januari 2021 om te borgen dat deze doelstelling gehaald wordt. Dit houdt dus in dat de Nederlandse industrie een extra heffing voor de kiezen krijgt op het moment dat de Europese prijs voor emissierechten lager is dan de gestelde bodem. Zie ook onderstaand figuur. De bodemprijs voor 2024 ligt nu op EUR 74,14/ton.

EU ETS prijzen en de Nederlandse CO2-heffing

Bron: Refinitiv Eikon, PBL, PZ ERS

Toen de nationale heffing in 2021 in werking trad, leek het een logisch concept. Een flink deel van de Nederlandse industrie was zelfs blij met de heffing, omdat het een onderdeel was van een compleet pakket aan maatregelen. Aan de ene kant zou de Nederlandse industrie een heffing moeten betalen als de EU ETS prijs niet hoog genoeg was, maar dit zou gecompenseerd worden door de SDE++. Een subsidie die de onrendabele top voor sommige investeringen moest goedmaken en de versnelling van de verduurzaming van de industrie moest lostrekken.

De praktijk bleek weerbarstiger. De SDE++ zelf werkt naar behoren, maar is bij lange na niet meer toereikend nu er andere onvoorziene factoren zijn bijgekomen die de impact van het pakket aan maatregelen onder druk zet. Denk hierbij onder andere aan de verhoging van de energiebelasting, de afschaffing van de indirecte kosten compensatie en de afschaffing van de volume-correctieregeling. Daarnaast zijn de problemen rond de netcongestie aanzienlijk verergerd, wat versnelling van elektrificatie/verduurzaming in de weg staat. Daarnaast is de hele discussie rondom 'fossiele subsidies' verzand in terughoudendheid ten aanzien van het ondersteunen van de verduurzaming van de Nederlandse industrie. Wat overbleef is een nationale heffing (de stok), waar het zoet (de wortel) langzaam maar zeker is verdwenen.

Nationale heffing werkt juist averechts voor het Europese klimaatbeleid

Een nationale heffing is op zichzelf sowieso een raar instrument. De Nederlandse industrie valt namelijk, net als de industrie in de rest van Europa, onder het Europese Emissiehandelssysteem (EU ETS). Hiervoor zijn er strakke regels opgesteld door de Europese Commissie. Na de recente wijziging in het kader van Fit-for-55 weten we zeker dat er in 2040 voor de industriesector géén emissierechten meer beschikbaar zijn. Met andere woorden, de industrie heeft de keuze voor die tijd te verduurzamen of verliest zijn *licence-to-operate*. Tot dusverre duidelijk, zou je denken.

Op het moment dat de EU ETS prijs tijdens de vaststellingsperiode (gemiddelde prijs EU ETS in september-oktober) lager ligt dan deze nationale prijs, zou de Nederlandse industrie dus moeten bijbetalen ten opzichte van de rest van Europa. Als Nederlandse bedrijven sneller gaan verduurzamen om deze heffing te voorkomen, blijven er meer emissierechten beschikbaar voor hun concurrenten in de rest van Europa. Met andere woorden, snel verduurzamende Nederlandse bedrijven betalen voor de uitstoot van viezere concurrenten elders in de EU. Het is daarmee een kostbare maatregel die de Nederlandse industrie onnodig financieel op achterstand zet en ook nog eens geen klimaatwinst boekt. Sterker, gezien de strenge regelgeving in Nederland zou de industrie elders in Europa langer vervuilender kunnen blijven waardoor het klimaatbeleid eerder vertraagt dan versnelt.

Investeringsklimaat komt opnieuw verder onder druk

Met de nieuw aangekondigde verhoging van deze toch al voor het klimaat onzinnige heffing, wordt de concurrentiepositie van de Nederlandse industrie alleen maar verder benadeeld. Het kabinet gaf recentelijk nog aan geschrokken te zijn van het verslechterde investeringsklimaat en is druk bezig met maatwerkafspraken. Dit om de verduurzaming van de industrie te stimuleren en economische activiteiten en werkgelegenheid in Nederland te behouden.

Met een verhoging van de nationale CO2-heffing bovenop het EU ETS lijkt de recente aandacht van het kabinet voor de verslechtering van het investeringsklimaat een farce. Daarnaast roept het de vraag op of de maatwerkafspraken vooral een afleidingsmanoeuvre vormen voor de werkelijke intentie: het zo snel mogelijk willen decimeren van de Nederlandse industrie, de energietransitie en het klimaatbeleid ten spijt. In ons Themarapport *'Gebrek aan visie is ook een keuze'* onderbouwden we de verslechtering van het investeringsklimaat voor de energie-intensieve industrie. Hierin benoemden we al de nadelen van een nationale heffing, zonder deze aangekondigde verhoging van het tarief.

Voor meer informatie over deze update, of over de andere diensten van Publieke Zaken, Energy Research & Strategy kunt u contact opnemen met:

Hans van Cleef – hans.vancleef@publiekezaken.eu / 0031- 6 30 90 33 76

Bart van der Pas – bart.vanderpas@publiekezaken.eu / 0031 – 6 36 52 95 51

Fabian Steenbergen – fabian.steenbergen@publiekezaken.eu / 0031 - 6 18 55 34 46

Guusje Schreurs – guusje.schreurs@publiekezaken.eu

DISCLAIMER

Dit document is samengesteld door Publieke Zaken B.V. ("PZ"), afdeling Energy Research & Strategy ("ERS"). Dit document is uitsluitend bestemd voor degene aan wie het door PZ ERS rechtstreeks is verzonden. Dit document dient uitsluitend ter informatie en vormt geen aanbod van effecten aan het publiek, noch enig advies met betrekking tot de financiële markten, energiemarkten, het doen van beleggingen, kostenbeheer en/of zakelijke activiteiten, noch een uitnodiging tot deze handelingen. Financiële handelingen of transacties kunnen derhalve niet berusten op (de informatie in) dit document. PZ, inclusief ERS, haar bestuurders noch haar werknemers geven enige verklaring of garantie, expliciet of impliciet, omtrent de nauwkeurigheid, volledigheid of juistheid van dit document en de bronnen die hierin worden vermeld en zij aanvaarden geen aansprakelijkheid voor enig verlies of schade, direct of indirect. De opvattingen en meningen in dit document kunnen op elk moment veranderen en PZ (ERS) is niet verplicht de informatie in dit document na de datum ervan bij te werken. De visie van PZ ERS komt tot stand onafhankelijk van de andere bedrijfsactiviteiten van PZ. Dit document mag niet worden verspreid aan personen in de Verenigde Staten of aan "US persons" zoals gedefinieerd in Regulation S van de United States Securities Act van 1933, zoals gewijzigd.

© Copyright Publieke Zaken B.V. 2024. Alle rechten worden voorbehouden. Het is niet toegestaan dit document (geheel of gedeeltelijk) te kopiëren, te verspreiden of door te geven aan derden.